

Kapitel 4

Adjektivet

El adjetivo

Adjektivet, eller tillægsordet, karakteriseres ved at det bøjes i både genus (køn) og numerus (tal). Det kan stå som attributiv (lægge sig til et substantiv: *la casa roja*), det kan være prædikativ (*la casa es roja*) og det kan substantiveres v.h.a. artiklen (*la guapa*: den smukke) og på den måde have samme funktioner som et substantiv.

4.1 Morfologi

Det er altid maskulinum der slås op i ordbogen, og femininum fås ved at udskifte endelsens *-o* til *-a*, eller blot ved at tilføje et *-a*:

Adjektiver der ikke angiver nationalitet				
	Singularis		Pluralis	
	Maskulinum	Femininum	Maskulinum	Femininum
-o¹	oscuro	oscura	oscuros	oscuras
-or²	trabajador	trabajadora	trabajadores	trabajadoras
-án	musulmán	musulmana	musulmanes	musulmanas
-ín³	bailarín	bailarina	bailarines	bailarinas
-ón⁴	crítico	critica	criticos	criticonas
Uændret i genus:				
-l	nacional / portátil		nacionales / portátiles	
-a	franquista / suicida / violeta		franquistas / suicidas / violetas	
-í				
ú	hindú		hindúes	
-r	popular / militar		populares / militares	
-z	feliz / rapaz		felices / rapaces	
Samt øvrige konsonanter der ikke er nævnt ovenfor				

un coche rojo - una casa roja

en rød bil - et rødt hus

Ved en del adjektiver falder maskulinum og femininum dog sammen, f.eks. kan adjektiver på *-a* ikke bøjes i genus:

el territorio azteca

det aztekiske territorium

el apoyo militar - la ayuda militar

den militære støtte - militærhjælp

todos los periódicos reformistas (País)

alle reformvenlige aviser

Pluralisformerne af adjektiver der ender på tryksvag vokal dannes ved tilføjelse af *-s* mens *-es* føjes til dem der ender på konsonant eller trykstærk vokal.

Las casas de comidas baratas, las academias nocturnas instaladas en pisos grandes y oscuros (Muñ, 19)

spisestederne med billige retter, aften-skolerne der var lavet i store og mørke lejligheder

los templos hindúes

hindutemplerne

los sectores más conservadores del régimen (País)

styrets mest konservative sektorer

De fleste nationalitetsadjektiver (inkl. byer, regioner o.s.v.) bøjes i såvel genus som numerus, mens der blandt de øvrige er en del der kun bøjes i numerus. Dette skyldes nok at førstnævnte med reference til personer ofte er vigtige som markør af biologisk

Nationalitetsadjektiver bøjes næsten alle i både genus og numerus				
	Singularis		Pluralis	
	Maskulinum	Femininum	Maskulinum	Femininum
-o	polaco	polaca	polacos	polacas
-es	francés	francesa	franceses	francesas
-án	alemán	alemana	alemanes	alemanas
-ol	español	española	españoles	españolas
-ón	anglosajón	anglosajona	anglosajones	anglosajonas
-z	andaluz	andaluza	andaluces	andaluzas
Dog uændret i genus:				
-a	belga / celta		belgas / celtas	
-í	iraní / marroquí		iraníes / marroquíes	
-al	provenzal		provenzales	
-ar	balear		baleares	

køn; altså om der er tale om en mand eller en kvinde. Blandt de øvrige adjektiver er der langt flere der ikke bøjes i genus, og enkelte bøjes heller ikke i numerus (se skemaerne).

Undtagelserne fra reglerne i de to skemaer er relativt få:

¹Enkelte adjektiver på *-o* er uændrede i både genus og numerus (de er egentlig substantiver): *macho, modelo, monstro*: *las arañas macho* (hanedderkopperne).

²En del adjektiver på *-or*, som er eller oprindeligt har været superlativ, er uændrede i genus: *anterior, exterior, inferior, mayor, mejor, menor, peor, superior* og enkelte mere:

la estación anterior (den forrige station) - *las estaciones anteriores* (de forrige stationer)

³Adjektivet *afín* er uændret i femininum: *ideas afines* (beslægtede ideer).

⁴*Marrón* (brun), som egentlig ikke er et adjektiv men betyder *kastanie* er uændret i genus.

Desuden er følgende adjektiver ofte ubøjede i såvel genus som numerus, men flere af dem forekommer dog både bøje og ubøjede i pluralis: *alerta, clave, extra, sport, tabú, ultra* og *hembra* (hun-): *los cocodrilos hembra* (hunkrokodillerne). Sidstnævnte bøjes aldrig.

Farvebetegnelser. De mest almindelige farver er adjektiver der følger ovennævnte regler. Således bøjes *rojo, amarillo, negro, blanco* i både genus og numerus, mens *azul, celeste* og *verde* har sammenfald i genus.

Imidlertid er det spanske sprog rigt på substantiver som udtrykker farven på den genstand de refererer til. Disse, der kan være blomster, frugter og meget mere forbindes normalt til substantivet v.h.a. *(de) color.../ color (de)* eller blot *de*. Disse oprindeligt substantiver bøjes for de flestes vedkommende ikke: *café, cereza, chocolate, fresa, *naranja, *rosa, oro, plata, *violeta* og mange flere. De med * mærkede og enkelte andre ses dog attributivt og bøjet i pluralis i såvel Spanien som Latinamerika. Også de rigtige farveadjektiver kan forbindes med substantivet v.h.a. de nævnte udtryk:

<i>como de niebla blanca en el horizonte</i> (Muñ 44)	som en hvid tåge i horisonten
<i>tabaco negro</i> (Muñ 53)	sort tobak
<i>un hombre de cuarenta y tantos años, con el pelo gris [...], con la cara de color ceniciento o terroso</i> (Muñ 39)	en mand på nogle og fyre år, med gråt hår [...], med et aske- eller jordfarvet ansigt
<i>nuestra vajilla duralex de color caramelo</i> (Muñ 23)	vores karamelfarvede duralex [plastik] service
<i>el tóxico de color marrón que aún no me había decidido a probar</i> (Muñ 53)	det brune gift som jeg endnu ikke havde besluttet mig til at prøve
<i>Era un agua translúcida, de color verde agrisado</i> (Muñ 58)	Det var noget gennemsigtigt grågrønt vand

Både *ceniciento* (*askegrå*) og *terroso* (*jordfarvet*) kan som adjektiver bøjes i genus og numerus.

4.1.1 Kortformer

Enkelte adjektiver og indefinitte pronominer taber endelsen i ental når de står foran et substantiv. For *grande* sker det i begge genera, mens det for *bueno* og *malo* kun sker foran maskulinum:

Somos una gran sociedad secreta (Muñ 69)
me hallaba capaz de grandes cosas (Sáb VI)

Vi er et stort hemmeligt samfund
 jeg fandt mig i stand til [at lave] store ting

Adjektiver, talord og indefinitte pronominer der har kortformer i singularis Ingen kortformer i pluralis		
Grundform	foran maskulinum	foran femininum
uno	un coche	una casa
bueno	aunque de buen corazón (Muñ 44)	una buena acción (Sáb I)
malo	por el mal camino (Sáb VIII)	la mala suerte (Muñ 46)
grande	Usted es un gran artista (Sáb IIX)	una gran fuerza (Sáb IX)
primero	en primer plano (Sáb III)	la primera mujer (Sáb IV)
tercero	el Tercer Mundo	de tercera categoría (Muñ 55)
alguno	en algún rincón (Sáb IV)	en alguna oportunidad (Sáb XIX)
ninguno	por ningún lado (Sáb XX)	no tenía ninguna relación (Sáb VII)

4.1.2 Adjektivets komparation eller gradbøjning (*la gradación*)

Spanske adjektiver sættes i komperativ (anden grad; *el comparativo*) ved at sætte *más* (*mere*) foran. Kun en god håndfuld har morfologisk (ved bøjning) komparation:

hasta me pareció más calmo (Sáb IV)

han forekom mig endda mere rolig

me hacía sentir aún más ridículo (Sáb VI)

det fik mig til at føle mig endnu mere til grin

En otras palabras más crudas (Sáb VII)

Med andre [og] mere barske ord

Mucho og *poco* har kun morfologisk komparativ. *Bueno* og *malo* har fortrinsvis morfologisk komparativ, men de regelmæssige med *más* bruges om en persons karakter og i visse faste udtryk. *Grande* og *pequeño* har begge former med visse semantiske forskelle.

Adjektiver med uregelmæssig komparativ	
Bueno / malo: normalt mejor / peor	
<i>luchar por un mundo mejor</i> (Muñ 24)	at kæmpe for en bedre verden
<i>uno de mis peores defectos</i>	En af mine værste fejl
Om en persons kvalitet eller karakter: más bueno / más malo	
<i>Juan es más bueno que Javier</i>	Juan er en bedre person end Javier
<i>A mí no me gusta pegar a los niños ...</i>	Jeg kan ikke lide at slå børn, men
<i>pero es que éste es el más malo de todos</i>	ham her er den værste af alle
(cit B&B 52.)	
Forstærkende og særlige udtryk	
<i>esa película es más mala</i> (hørt)	den film er frygtelig dårlig
<i>es más bueno que el pan</i>	han har et hjerte af guld
Grande/pequeño: ved alder mayor / menor	
- <i>mi hermano mayor; un hermano mayor</i>	min storebror; en ældre bror
- <i>mi hermana menor; una hermana menor</i>	min lillesøster; en yngre søster
Ved abstrakte substantiver ofte mayor / menor	
- <i>con mayor intensidad</i> (Sáb XVIII)	med større intensitet
- <i>la mayor parte de sus compañeros</i> (Muñ 23)	de fleste (størstedelen) af hendes venner
- <i>lo sucedido no tiene la menor importancia</i> (Rep)	det der er sket har ikke den mindste betydning
Ved konkrete substantiver oftest más grande / más pequeño	
- <i>mi coche es más grande que el tuyo</i>	min bil er større end din
- <i>vehículo más pequeño que el autobús</i> (Sáb V)	(et) køretøj (der er) mindre end en bus
Mucho / poco: kun más / menos (se indefinitte pronominer ?)	
- <i>para más desgracia no pudimos entrar</i> (Muñ 24)	- og mere ærgerligt [var at] vi ikke kunne komme ind
- <i>en menos de un segundo</i> (Muñ 67)	- på mindre end et sekund

Superlativ, højeste grad (*el superlativo*), dannes ved at sætte den bestemte artikel foran komparativformen, og hvis denne står attributivt til et substantiv, placeres artiklen foran substantivet:

Era **el más viejo** de todos los que se alineaban en las cocheras de la estación (Muñ 42)

La vanidad se encuentra en **los lugares más inesperados** (Sáb II)
el análisis más superficial (Sáb II)

Det var den ældste af alle de [busser] der stod på række i busterminalens garager

Forfængelighed kan man finde de mest uventede steder
 den mest overfladiske analyse

Det possessive pronomen kan også give superlativisk betydning:

nuestros [/los] **mejores momentos** (Sáb XX)

*Aun cuando se imagina que no existe en absoluto, se la descubre de pronto en su forma **más sutil**: la vanidad de la modestia* (Sáb II)

vores bedste tider // de bedste tider

selv når man overhovedet ikke kan forestille sig at den eksisterer, opdager man den pludselig i sin mest forfinede form: beskedenhedens forfængelighed

4.1.3 Absolut superlativ (el superlativo absoluto / elativo)

Absolut superlativ er en form for intensivering af adjektivets betydning, og den kan oversættes med *meget / ekstremt...* Den formes ved at tilføje endelsen *-ísimo* (som bøjes i genus og numerus) til eller i stedet for adjektivets normale endelse:

malo → *malísimo* / -a / -os / -as

grande → *grandísimo* / -a / -os / -as

*mi fotografía había aparecido **muchísimas** veces en revistas y diarios* (Sáb VI)

*estaba con una mujer, le había pagado una cena, en general **carísima*** (Muñ 29)

*bebía una **tristísima** cerveza sin alcohol* (Muñ 52)

*un viaje **larguísimo*** (Mar)

*en un tiempo **brevisimo** puedo pasar de la depresión al entusiasmo* (Muñ 68)

*el **larguísimo** adiós que nunca termina* (Muñ 76)

dårlig → utrolig dårlig

stor → fantastisk stor

mit billede havde været i blade og aviser masser af gange

jeg var sammen med en kvinde, jeg havde betalt hende en middag der for det meste havde været **ekstrem dyr**

Han sad og drak en **rigtig trist** alkoholfri øl en **virkelig lang** rejse

På **ekstremt kort** tid kan jeg gå fra depression til entusiasme

det **frygtelig lange** farvel der aldrig ender

Der kan i nogle tilfælde ske ændringer i adjektivets stamme, og i flere tilfælde findes der to alternative former:

amigo (god) ven

ardiente brændende

bueno god

cierto sand

cruel grusom

fuerte stærk

noble ædel, fornem

amiguísimo

buenísimo

ciertísimo

cruelísimo

fuertísimo

nobilísimo

amicísimo

ardentísimo

bonísimo

ceruísimo

crudelísimo

fortísimo

nobilísimo

Der findes også en absolut superlativ på *-érrimo*, men den hører til et højt stilniveau:

<i>célebre</i>	berømt	<i>celebérrimo</i>	¹ <i>celebrísimo</i>
<i>íntegro</i>	fuldstændig, hel	<i>integérrimo</i>	<i>integrísimo</i>
<i>mísero</i>	elendig, stakkels	<i>misérrimo</i>	¹ <i>miserísimo</i>
<i>pobre</i>	fattig, stakkels	<i>paupérrimo</i>	<i>pobrísimo</i>

¹Disse former bruges normalt ikke.

4.2 Syntaks

4.2.1 Det attributive adjektivs placering

Adjektivet kan på spansk være placeret både før og efter kernen (substantivet):

el ordenador portátil (Muñ 30)	den bærbare computer
mi antigua máquina de escribir (Muñ 30)	min gamle skrivemaskine

men det er naturligvis ikke sådan at man selv kan bestemme hvor man vil placere det. Til de to mulige placeringer er der knyttet hver sin betydning, og det betyder at nogle adjektiver ofte vil være placeret foran kernen, mens andre oftest forekommer efter. Modsat fransk har adjektivets længde på spansk ingen betydning for dets placering.

Pladsen efter kernen er med til at definere eller afgrænse substantivets betydning. Et efterstillet adjektiv kan opstille modsætninger, kategorisere og klassificere, og det udskiller et eller flere elementer af en helhed. De betegnes ofte *restriktive*:

<i>La sociedad mexicana</i> (País 1)	Det mexicanske samfund
<i>En la situación actual</i> (País 1)	I den aktuelle situation

I første eksempel er der tale om det *mexicanske* og ikke det spanske eller danske samfund. Der specificeres altså hvilket samfund det drejer sig om, og dermed opstilles også en modsætning til de øvrige muligheder. På samme måde drejer det sig om den *aktuelle* og hverken en fortidig eller fremtidig situation.

I nogle tilfælde smelter det klassificerende (restriktive) adjektiv i en oversættelse til dansk sammen med substantivet til et af vores talrige sammensatte substantiver:

<i>el movimiento zapatista</i> (País 1)	zapatistbevægelsen
<i>operaciones militares</i> (País 1)	militæroperationer

Pladsen foran substantivet er derimod beskrivende eller vurderende uden at andre af samme slags tages i betragtning; der sammenlignes ikke:

<i>los horribles asesinatos del 22 de diciembre</i> (País 1)	de frygtelige mord den 22. december
<i>su miserable deslealtad, la vergonzosa manía de preferir las retransmisiones internacionales de fútbol a los recitales de poesía</i> (Muñ 56)	dets [publikums] ynkelige troløshed, den skammelige mani med at foretrække genudsendelser af internationale fodboldkampe fremfor poesioplæsning

I første eksempel stilles drabene den 22. december ikke overfor andre drab der ikke har været frygtelige, og vi kan her sige at det foranstillede adjektiv beskriver en

iboende eller forventet egenskab ved *asesinato*; vi kan vanskeligt forestille os et mord der ikke er frygteligt.

I andet eksempel sammenlignes den ene form for troløshed heller ikke med en anden; det er blot den talendes subjektive opfattelse af denne troløshed.

For at gøre sagen mere kompliceret er det sådan at stilistiske forhold kan gøre at de vurderende og beskrivende adjektiver placeres efter kernen:

<i>En este país ignorante</i> (Muñ 39)	I dette land af ignoranter
<i>la ciudad oscura y vacía</i> (Muñ 18)	den mørke og tomme by

Det demonstrative pronomen specificerer tilstrækkelig klart hvilket land det drejer sig om, så adjektivet giver blot en ekstra - subjektiv - vurdering af landet; det er ikke med til at specificere hvilket land det drejer sig om. På samme måde vides det allerede af konteksten hvilken by det drejer sig om, så *oscura y vacía* definerer den ikke, men beskriver blot denne kedelige by ud fra afsenders synsvinkel.

Nogle adjektiver er **normalt efterstillede**, idet de i langt de fleste tilfælde vil bidrage til at identificere kernen. Det gælder adjektiver der betegner oprindelse (nationalitet m.m.), adjektiver for form og farve samt tro og overbevisning:

<i>la novela española</i> (Muñ 39)	den spanske roman
<i>cerca de la playa malagueña de Nerja</i> (País)	tæt ved Malaga-stranden Nerja
<i>la intervención francesa</i> (País)	den franske intervention
<i>tabaco negro</i> (Muñ 53)	sort tobak
<i>una mesa redonda</i>	et rundt bord

Men selv denne type adjektiver kan findes foranstillet hvis den angivne egenskab er kendt - eller forventet - i forvejen. For de fleste er det et faktum at en vandmelon er rød indeni - selv om de også findes gule - ligesom sne normalt vil være hvidt, blod rødt o.s.v. Det skal dog understreges at det giver teksten en poetisk karakter at foranstille f.eks. farveadjektiver, for i daglig tale udelader man i reglen farveoplysninger hvis de er indlysende:

<i>la roja sandía</i> (Sol)	den røde vandmelon
-----------------------------	--------------------

Også mange andre adjektiver, der vanskeligt lader sig sætte i bås, har en stærk tendens til efterstilling. Adjektiver der angiver en egenskab er efterstillede, og hvis en dansk oversættelse giver et sammensat substantiv skal adjektivet være efterstillet, idet sammenskrivningen på dansk netop giver én samlet betydning; adjektivet specificerer altså substantivet:

<i>una pasión nacional</i> (Muñ 20)	en national lidenskab
<i>objeto sexual</i> (Muñ 22)	sexobjekt
<i>de clase trabajadora</i> (Muñ 31)	af arbejderklassen
<i>compañía de seguros médicos</i> (Muñ 36)	sygeforsikringselskab
<i>una cooperativa campesina</i> (Muñ 38)	et landbrugskoopeativ
<i>varillas magnéticas</i> (All 85)	magnetiske stave

Adjektiver der står i komparativ eller superlativ, står næsten altid efter kernen, idet der i gradbøjningen ligger en form for sammenligning. Det samme gælder når adjektivet modificeres af *muy* m.m. Undtaget er dog de uregelmæssige *mejor, peor, mayor, menor* fordi brugen af disse ofte blot er forstærkende uden at der ligger en egentlig sammenligning i det (*falsk komparativ*, som *en ældre dame* - ældre end hvem?):

Sus colonias sentían apetencia de cosas más prácticas y necesidad de instrumentos más nuevos (Mar II)
esos individuos que subrayan las frases más brillantes de los libros (Muñ 25)
los últimos votos pertenecen a las zonas más alejadas e inaccesibles del país (País)
con unas gafas muy grandes
el mercado de Nueva York es el que ofrece las mejores condiciones (Mar IV)
una mujer que acababa de acostarse con mi mejor amigo (Muñ 29)
a diferencia de la mayor parte de sus compañeros (Muñ 23)

Dets [Spaniens] kolonier følte trang til mere praktiske ting og behov for nyere instrumenter
 de individer der understreger de vigtigste passager i deres bøger
 de sidste stemmer hører til de fjerneste og mest ufremkommelige områder i landet
 med meget store briller
 markedet i New York er det der tilbyder de bedste betingelser
 en kvinde der lige havde været i seng med min bedste ven
 til forskel fra størstedelen af hendes venner

Visse adjektiver med *más* kan dog også være foranstillede og dermed få en forstærkende betydning:

el único que no recibió ni el más mínimo beneficio (Muñ 31)   den eneste der ikke fik den mindste fordel

Endelig skal det nævnes at participier brugt attributivt - bortset fra *llamado* - normalt er efterstillede:

con el archivador abierto (Muñ 17)   med kartoteket åbent

De ofte foranstillede adjektiver er vurderende og til den kategori hører dem der kan gradbøjes (modsat f.eks. *rojo, español* o.s.v.). Jf. ovenstående gælder det dog ikke når de står i komparativ eller superlativ.

Denne gruppe omfatter adjektiver som *malo, bueno, grande, pequeño, terrible* og mange flere, men mange af dem kan også være specificerende og opstille et modsætningsforhold:

era una pequeña estufa de butano (Muñ 46)   det var en lille butanbrænder
la vieja bata de cuadros que él solía ponerse (Muñ 27)   den gamle ternede morgenkåbe som han plejede at tage på
una rigurosa y antipática religión (Muñ, 16)   en streng og usympatisk religion

<i>la difícil transición de la dictadura a la democracia</i> (Lor 106)	den vanskelige overgang fra diktatur til demokrati
<i>Con buenos contactos en las administraciones culturales</i> (Muñ 41)	med gode kontakter i de kulturelle forvaltninger

I nedenstående fremgår det klart at der finder en sammenligning - eller graduering - sted, så adjektiver der oftest er vurderende, er her efterstillede:

<i>puedo saber, mirándolos a la cara, si van a servirme un café bueno, mediocre o espantoso</i> (Muñ 52)	ved at se dem i ansigtet kan jeg finde ud af om de vil servere en god, middelmådig eller afskyelig kaffe
--	--

Enkelte adjektiver - og participier - er altid foranstillede:

<i>las llamadas nacionalidades históricas</i> (País)	de såkaldte historiske nationaliteter
<i>la consideración de la mujer como mero objeto sexual</i> (Muñ, 22)	Opfattelsen af kvinden som ren og skær sexobjekt
<i>el país estaba en plena guerra civil</i> (Pin 32)	landet var midt i borgerkrigen
<i>Cada día que pasa desde las elecciones del domingo aparecen nuevos indicios sobre un presunto fraude</i> (País)	For hver dag der er gået efter søndagens valg, er der dukket nye indici for formodet valgsvindelse op

Desuden er *pretendido* (foregivne), *sedicente* (såkaldt), *tamaño* (så stor / lille), *ambos* (begge) og *último* (sidste) foranstillede. Mængdeudtrykkene *mucho*, *poco*, *otro*, *tanto* behandles under de indefinitte pronomener (se 12.5).

Ved *proprier* (både person- og stednavne) er adjektivet oftest foranstillet, idet det ikke bidrager til at specificere hvad eller hvem det drejer sig om. Et *proprium* siger i sig selv præcist hvad der henvises til, så også geografiske betegnelser er her oftest foranstillede:

<i>Su piso, en la madrileña calle de La Madera, no tiene calefacción</i> (Int)	Hendes lejlighed i den madrilske gade La Madera har ikke opvarmning
<i>viven en un modesto piso del madrileño barrio de Chamberí</i> (Int)	De bor i en beskedne lejlighed i det madrilske kvarter Chamberí
<i>la despiadada Inma</i> (Muñ 21)	den ubarmhjertige Inma
<i>el cubano-norteamericano Joseph Lázaga</i>	cubansk-amerikaneren Joseph Lázaga

Ellers er geografiske betegnelser som nævnt specificerende og står efter kernen:

<i>En la región madrileña, cuatro mil ciudadanos están en lista de espera</i> (Int)	I Madrid-regionen er der fire tusind på venteliste
---	--

4.2.1.1 Adjektiver der skifter betydning

Enkelte adjektiver har et klart betydningsskift efter hvilken side af kernen de placeres på, men i mange tilfælde er forskellen ikke så klar som den ofte fremstilles. Generelt kan det siges at de efterstilles når der udtrykkes en konkret betydning, mens en mere

abstrakt betydning trækker mod en foranstilling. Et udvalg af de adjektiver hvor betydningsskiftet er klare følger.

4.2.1.1.1 Alto efterstilles når der udtrykkes konkret størrelse (klassificering) og normalt i udtrykket *voz alta*:

<i>en voz alta</i> (Muñ 20 + Sáb XVI)	[sige] højt (mod s. <i>at sige for sig selv</i>)
<i>A Funes sólo le faltaba llevar un gorro alto</i> (Muñ 26)	Funes manglede bare at have en høj hat på

selv om man også kan støde på:

<i>Me encontré diciendo en alta voz, varias veces: «Es necesario,... »</i> (Sáb VIII)	Mange gange stod jeg og sagde højt: «Det er nødvendigt,...»
---	---

Alto foranstilles bl.a. ved titler med betydningen *en høj rang* (ikke konkret betydning):

<i>los altos mandos militares</i> (País)	den øverste militærkommando
<i>los más altos intereses del país</i> (País)	landets allerstørste interesser

4.2.1.1.2 Antiguo og **viejo** har en tendens til efterstillet at betyde *gammel, antik* (konkret betydning, sammenligning), mens det foranstillet tillige kan betyde *forhenværende, tidligere*. *Antiguo* er ofte foranstillet uanset betydning. På samme måde betyder *nuevo* i reglen *ny, splinterny, fabriksny* (modsat *gammel*) efterstillet, mens det foranstillet også kan betyde *nyanskaffet, nytiltrådt*, modsat *den tidligere*. I nogle tilfælde kan det være svært at adskille de to betydninger.

Om tings alder:

<i>esas caras de los retratos antiguos que surgen del tenebrismo</i> (Muñ 59)	disse ansigter i de gamle tenebristiske portrætter
<i>yo era un escritor lacónico cuando utilizaba mi antigua máquina de escribir</i> (Muñ 30)	jeg var en lakonisk forfatter da jeg brugte min gamle skrivemaskine [ikke modsat <i>ny/nuværende</i> ; nu bruger han PC]
<i>Todo era tan elegante que sentí vergüenza por mi traje viejo</i> (Sáb IV)	Alt var så elegant at jeg skammede mig over mit gamle tøj
<i>visitaba de noche una vieja casa solitaria</i> (Sáb XIV)	om aftenen besøgte jeg et gammelt, ensomt beliggende hus
<i>Me mudé a una habitación [...] en un barrio nuevo y espacioso</i> (Muñ 31)	Jeg flyttede til et værelse [...] i et nyt og udstrakt kvarter
<i>Esta nueva revelación me llenó de zozobra</i> (Sáb XII)	Denne nye afsløring fyldte mig med angst

Om alder i forhold til den talende; nyanskaffet, tidligere, anden m.m.

<i>volvía a mi antiguo piso para despedirme de Funes</i> (Muñ 32)	jeg tog tilbage til min gamle / tidligere lejlighed for af tage afsked med Funes
<i>La vieja clase terrateniente no había perdido su predominio</i> (Mar).	Den gamle jordbesiddende klasse havde ikke mistet sin magt
<i>su nueva vida</i> (Muñ 31)	hans nye liv

“... *para empezar en el siglo XXI un nuevo proyecto con ideas y gente nueva*” (País)
NB: *se compraba un flexo nuevo* (Muñ 17)

for i det XXI århundrede at påbegynde et nyt projekt med nye folk
 han købte sig en ny arkitektlampe (ikke modsat *at købe en gammel!*)

4.2.1.1.3 *Cierto* betyder *sand, sikker* når det er et efterstillet adjektiv eller ikke er attributiv. Foranstillet er *cierto* et indefinit pronomen med betydningen *en vis* (se også 12.3), der fungerer som determinativ og derfor ikke har artikel (*un / una*):

Era cierto (Sáb VIII)

Det var sandt

hay indicios ciertos de mejoría (Mol *cierto*)

Der er sikre tegn på forbedring

La derrota le dejó con cierta sonrisa irónica congelada (Rep)

Nederlaget efterlod ham med et vist fastfrosset ironisk smil

4.2.1.1.4 *Medio* betyder foranstillet og uden *un, en halv*, og bør nok betragtes som et talord eller et indefinit pronomen, mens det som efterstillet adjektiv betyder *i gennemsnit*:

desde hace un mes los sondeos muestran que sube medio punto cada día (País)

i den sidste måned har meningsmålingerne vist at han stiger med ½ point om dagen

un medio kilo

cirka et halvt kilo

la renta media

gennemsnitsindkomsten

Desuden findes en del faste udtryk med *medio*, hvor det ikke er til at give faste regler for placering:

el Medio Oriente

Mellemøsten

medio día / media noche

middag / midnat

la edad media

middelalderen / gennemsnitsalderen

directivos medios de prensa y personalidades políticas (Rep)

mellemledere fra pressen og politiske personligheder

la pequeña y media burguesía (Mar)

det lavere og mellemste bourgeoisie

"Hemos creado una clase media que tiene unos intereses que nosotros todavía no hemos descubierto" (País)

“Vi har skabt en middelklasse der har nogle interesser som vi endnu ikke har fundet frem til

a media asta (País)

på halv stang

4.2.1.1.5 *Pobre*. Betydningerne *fattig* efterstillet og *stakkels* foranstillet er ret klart afgrænsede:

— *Pobre Richard - comentó dulcemente.*

— Stakkels Richard - sagde hun sødt.

— *¿Por qué pobre?* (Sáb XVIII)

— Hvorfor stakkels?

las poblaciones pobres del país (Rep)

De fattige dele af landets befolkning

4.2.1.1.6 *Puro* betyder efterstillet *rent, ublandet*, og foranstillet *bar, alene, kun* m.m.:

<i>abrió la caja y era puro oro</i>	jeg åbnede kassen og det var bar guld
<i>esto es oro puro</i>	dette er rent guld (100%)
<i>Mis sentimientos [...], oscilaron entre el amor más puro y el odio más desenfrenado</i> (Sáb XVII)	Mine følelser [...], svingede mellem den rene kærlighed og det mest ustyrlige had
<i>Hace ocho o diez años yo intentaba escribir relatos que fuesen puras máquinas de contar</i> (Muñ 10)	For otte eller ti år siden prøvede jeg at skrive fortællinger der skulle være de rene fortællemaskiner

4.2.1.1.7 *próximo, pasado*

I tidsangivelser med *próximo, pasado* kan forskellen mellem foran- og efterstilling være vanskelig at se, men det efterstillede er i højere grad bestemmende. Forskellen svarer i de fleste tilfælde til den der er mellem *på/i/næste/sidste* overfor kommende / forgangne:

<i>el jueves y el viernes pasados</i> (País)	i torsdags og fredags
<i>Quería felicitarle por una fotografía publicada el pasado lunes 3 de julio</i> (País)	Han ville lykønske hende med et foto der blev offentliggjort (den forgangne) mandag den 3. juli
<i>A una semana de las elecciones del próximo 9 de abril</i> (País)	En uge før valget den kommende 9. april
<i>a partir del 28 de julio próximo</i> (Rep)	fra den kommende 28. juli
<i>las elecciones de 1995 y las que se realizarán el nueve de abril próximo</i> (Rep)	valget i 1995 og det som skal afholdes den næste (komende) 9. april

Når *pasado* klart er specificerende skal det jf. de generelle regler være efterstillet, mens *próximo* generelt er foranstillet når det ikke drejer sig om datoer:

<i>"próximas elecciones son las más sucias de nuestra historia"</i> (Rep)	[det] kommende valg er det mest beskidte i vores historie
<i>la próxima reunión [*reunión próxima] de los miembros de la oposición</i> (Rep)	det næste / kommende møde blandt medlemmerne af oppositionen
<i>En Austria, la extrema derecha populista dirigida por Joerg Haider llegó al poder el mes pasado [*pasado mes]</i> (Rep)	I Østrig kom det populistiske ekstreme højre ledet af Joerg Haider til magten i sidste måned

4.2.2 Adjektivets kongruens

Generelt kongruerer adjektivet i genus og numerus med det substantiv eller den størrelse i virkeligheden det refererer til uanset om det står som prædikat, attributiv eller substantiveret som selvstændigt sætningsled, men i visse tilfælde er der særlige kongruensregler at tage hensyn til.

4.2.2.1 En versus flere referenter

Et attributivt adjektiv kan lægge sig til to substantiver ligesom to substantiver tilsammen kan have et attributivt adjektiv. Adjektivet står i singularis hvis to substantiver af den talende opfattes som to sider af samme sag. Bemærk også at der kun bruges en artikel:

el imperialismo y revisionismo soviético den sovjetiske imperialism og revisionisme

mens adjektivet sættes i pluralis hvis substantiverne opfattes som to. Hvis et af substantiverne er maskulinum, retter adjektivet sig efter dette:

el jueves y el viernes pasados forrige torsdag og fredag
una economía que brotaba espontánea y libremente del suelo y la gente peruanos En økonomi som spirede spontant og frit frem fra den peruanske jord og det peruanske folk
 (Mar)
la explotación del oro y la plata peruanos udnyttelsen af Perus guld og sølv
 (Mar)

Er adjektivet foranstillet, kongruerer det dog i reglen kun med det første substantiv for på den måde at undgå underlige sammenstillinger:

esta peligrosa religión y fanatismo denne farlige religion og fanatisme

Dog kan kongruens med begge substantiver være på sin plads for at undgå misforståelser:

sus amados hijo y nieto (B&B 4.7.4) hans elskede søn og barnebarn

hvor det er begge der er elsket.

På samme måde kan ét substantiv i pluralis have to adjektiver i singularis tilknyttet hvis der er tale om to referenter, mens et eller flere adjektiver i pluralis viser at der er tale om en og samme referent:

los Poderes Legislativo y Económico (tale af Fidel Castro) den lovgivende og den økonomiske magt
los presidentes chileno y peruano den chilenske og den peruanske præsident
en las mañanas frías y doradas (Muñ 19) de kolde og gyldne morgener

4.2.2.2 Sammensatte adjektiver

Sammensatte farveadjektiver bøjes ikke; hverken første eller andet led:

dos camisas azul claro / rojo oscuro / azul marino to lyseblå / mørkerøde / marineblå skjorter
con sus tomasoles de azul claro y violeta profundo (Muñ 37) med sine lyseblå og dybviolette solsikker
Emmanuelle lo miró con sus grandes ojos azul oscuro (Sol 33). Emmanuelle så på ham med sine store mørkeblå øjne

Ved **andre sammensatte adjektiver** bøjes kun sidste led uanset om der er tale om et sammensmeltet udtryk eller adjektiverne kun forbindes med bindestreg. Det er værd at bemærke at visse lande-adjektiver får en anden form når de udgør første led i et sammensat adjektiv; se eksemplerne:

la frontera luso-española

la reunión hispano-franco-británica

las conversaciones hispano-portuguesas

la principal secta político-religiosa judía

palabras génito-urinarias (Sáb IV)

El programa también incluye un recital poético-dancístico y musical (Rep)

"Las Fuentes", muestra fotográfica Turístico-Religiosa de Israel (Rep)

den portugisisk-spanske grænse

det spansk-fransk-britiske møde

spansk-portugisiske samtaler

den vigtigste jødiske politisk-religiøse sekt

genital-urinale ord

programmet omfatter også en danse-poetisk og musikalsk optræden

"Las Fuentes", en turist-religiøs fotoudstilling om Israel

4.2.3 Sammenligning

I sammenligninger bruges *más / menos de* når det efterfølgende led indeholder et talord, mens *más que* skal bruges i øvrige tilfælde. Det kan forklæres med at *que* indleder en bisætning, der indeholder et verbum, eller et sætningsemne, hvor verbet ofte underforstås:

más / menos ... que:

Yo era más alto que la mayoría de la gente [era] (Muñ 64)

Yo creo que tiene unas ideas más jóvenes y renovadoras que muchos de los actuales dirigentes [tienen] (País)

Nada más que eso: (Sáb XVI)

hay razones más que suficientes para hacerlo (Rep)

Es un problema que no puede resolverse más que de forma militar y policial (Rep)

Jeg var højere end størsteparten af folk [var]

Jeg tror at han har nogle yngre og mere fornyende ideer end mange af de nuværende ledere [har]

Ikke andet end dette:

der er mere end tilstrækkelig med grunde til at gøre det

Det er et problem som ikke kan løses andet end militært og politimæssigt

Efter *anterior, inferior, posterior, superior* bruges *a* i stedet for *que*:

si esa resolución era posterior a la conversación por teléfono... (Sáb XII)

— *¿Qué obra anterior?*

— *La anterior a la ventana* (Sáb VIII)

Allende [...] me parece muy superior a mí en todo sentido (Sáb XIX)

hvis den beslutning var efter telefonsamtalen...

– Hvilket tidligere værk?

– Det før [det med] vinduet.

Jeg finder Allende overlegen i forhold til mig på enhver måde

más / menos de

Realmente, en este caso hay más de una razón (Sáb IV)

I denne sag er der i virkeligheden mere end en grund

<i>Físicamente, no aparentaba mucho más de veintiséis años</i> (Sáb VIII)	Fysisk så hun ikke ud til at være mere end seksogtyve år
<i>Durante más de un mes nos vimos casi todos los días</i> (Sáb XVII)	I mere end en måned sås vi næsten hver dag
<i>Esperé en vano durante más de una hora</i> (Sáb XX)	Jeg ventede forgæves i mere end en time

Hvis den mængde der sammenlignes med repræsenteres af en sætning, hvor verbet vanskeligt kan udelades, bruges *de lo / la / las que*. Hvis der bruges *que*, og verbet udelades, fås en anden betydning; sammenlign de to første:

<i>él es más inteligente de lo que tú crees</i>	han er mere intelligent end du tror
<i>él es más inteligente que tú</i>	han er mere intelligent end du (er)
<i>Es algo más difícil de lo que parece</i> (Ala 415)	Det er noget mere vanskeligt end det det ser ud til
<i>Siempre piensan viajar más [individuos] de los que viajan</i> (Ala 415)	Der er altid flere der tænker på at rejse end dem der rejser

Også ved participier, som jo er en form af verbet, *de lo*:

<i>salió más difícil de lo esperado</i> [$\rightarrow$ <i>de lo que se esperaba</i>]	det blev sværere end forventet
--	--------------------------------

Man skal også være opmærksom på udtrykket *no ... más que* (ofte efterfulgt af et talord), som giver betydningen *kun*:

<i>no tengo más que mil ptas.</i>	jeg har kun tusind pesetas
<i>Es un problema que no puede resolverse más que de forma militar y policial</i> (Rep)	Det er et problem som kun kan løses militært og politisk

mens *no ... más de* + talord betyder *ikke mere end - højst*:

<i>no tengo más de mil ptas.</i>	jeg har højst / ikke over tusind pesetas
----------------------------------	--

4.2.4 Adjektivet som frit prædikat

Adjektivet kan stå som frit prædikat til subjektet (se 1.1.5.3), hvor det i mange tilfælde uden større betydningsændring ville kunne erstattes af et adverbium. Det er en måde hvorpå man i nogle tilfælde kan undgå de lange *mente*-adverbier. Adjektivet kongruerer med subjektet; også selv om det er implicit:

<i>Soñaba despierta</i> (Pin 117)	Hun drømte [selv om hun var] vågen
<i>le contestó cansada / cansadamente</i>	hun svarede ham træt
<i>Lo miraba muy fija</i> ($\approx$ <i>fijamente</i>) (Muñ 23)	Hun så meget stift på ham
<i>cada vez más nervioso, yo había rondado sin sosiego por toda la casa</i> (Muñ, 20)	jeg havde stadig mere nervøst gåethvileløst rundt i hele huset
<i>Era la voz de Funes, enferma y asustada, más aún que la última vez que hablamos por teléfono</i> (Muñ 63)	Det var Funes' stemme, den lød syg og forskrækket, mere end sidste gang vi talte i telefon
<i>[Inma] se mantenía idéntica</i> (Muñ 66)	[Inma] holdt sig identisk

4.2.5 Adjektivet brugt adverbielt

Visse adjektiver kan bruges adverbielt, men der er ikke klare regler for hvilke der tillades. Det kan variere noget, og brugen er nok mere udbredt i Latinamerika end i Spanien. Blandt de almindeligt accepterede er *alto*, *bajo*, *claro*, *duro*, *fuerte*, *lento*, *limpio*, *rápido* samt talordet *primero*:

corre muy rápido

han / hun løber meget hurtigt

¡Habla más claro / alto

Tal tydeligere / højere!

4.2.6 *lo* + adjektiv

Lo + adjektiv angiver grad: *hvor...* / *så...* Adjektivet kongruerer med det substantiv der refereres til, mens artiklen altid står i neutrum:

lo rápida que se pasaba la vida (Muñ 38)

så hurtigt livet gik

con lo difíciles que están ahora los seguros

så vanskelige sygeforsikringerne er i dag

médicos (Muñ 38)

4.3 Analyse af adjektivsyntagmet

Adjektivsyntagmet kan ud over kernen kun have adverbial bestemmelse, hvilket vil sige en adverbial størrelse der modificerer adjektivet. Det substantiverede adjektiv opfattes som et substantivsyntagme, idet det har determinativ, se 3.3.1.

den dristigt erotiske fortælling (Muñ 20)				
	aquel	cuento	audázmente	eróti- co
M	substantivsyntagma			
F	D	K	Att	
M	demonstra- tiv	subst	adjektivsyntagma	
F			Adverbial bestemmels e	K
M			adv	adj